

ISUMALIUTERSUUT
KRONIK

SKOLELØFTET der skal lykkes

Alle skal tage et medansvar

Det er en fantastisk nyhed, at de fem kommuner - med fire fonde i ryggen og over 200 millioner kroner at gøre godt med - er gået sammen om det store projekt Et løft af den grønlandske folkeskole. Det er helt afgørende nødvendigt, at folkeskolen får et løft, og med en satsning af den størrelse burde det også være muligt at lykkes med det. I det følgende vil jeg gerne bidrage med nogle perspektiver, som jeg mener vil være nødvendige at tænke med ind, hvis satsningen virkelig skal flytte noget. Grundlæggende handler det om, at alle i og omkring skolen er nødt til at tage et personligt ansvar for at gøre det bedre - dérfra, hvor de nu står. Og hvis de ikke kan, så skal de støttes direkte i det.

Allerførst vil jeg gerne tviste overskriften på projektet lidt og i stedet tale om SKOLELØFTET. På dansk har dette ord en interessant dobbelt betydning: Det siger, at vi skal løfte skolen, men det kan også betyde et løfte om skolen. Og netop dét vil jeg gerne have frem: At alle, der har berøring med folkeskolen, skal give hinanden det løfte, at de selv vil gøre, hvad de kan for at gøre skolen bedre - nu.

Det er bare så vigtigt, at denne nye satsning lykkes. Der er jo gjort gode forsøg før, uden overbevisende resultater. Min teori er, at den seneste - Atuarfittialak/Den gode skole - var for ambitiøs på den måde, at den var for kompliceret at løfte i praksis. At tankerne var fine, men at det ikke er lykkedes at skabe den konkrete forandring hos den enkelte skoleleder, den enkelte lærer, i det enkelte klasseværelse, i den enkelte time, som er nødvendig for, at der virkelig skal ske noget. Ikke fordi det som sådan var umuligt; det ville bare have krævet en langt større indsats, da det skulle gennemføres i praksis, end der var ressourcer og opbakning til. Og det skabte så også modstand. Nogle gange er »det bedste det godes fjende«, forstået på den måde, at man ved at stræbe efter den allerbedste løsning kan komme til at gabe over for meget, så man slet ikke kommer nogen vegne. Jeg forsøger at pege på nogle veje at gå, som ikke er helt så ambitiøse, men som jeg til gengæld tror kan få en god udvikling i gang.

Som projektleder på Danmarks Evalueringsinstituts store evaluering af folkeskolen i 2014-15 besøgte jeg og mine kolleger 12 skoler i byer og bygder i hele landet, og talte med lærere, ledere, elever og forældre. Og ikke mindst overværede vi undervisning på skolerne - undervisning med både grønlandske og danske lærere og på alle trin. På samme måde besøgte vi læreruddannelsen, da vi evaluerede den. I rapporterne om evalueringerne kan man læse om hvilke problemer, vi så. I denne artikel - som jeg skriver som privatperson, da jeg ikke længere er ansat på Evalueringsinstituttet - vil jeg ikke gentage alt det, rapporterne pegede på, men i stedet fremsætte nogle konkrete forslag.

En grundlæggende forudsætning

For mig at se er det afgørende, at alle er med, og løfter dér, hvor de nu er. Forestil dig, at skolens problemer er en stor plade, der ligger som et låg hen over skolen, og nogen forsøger at løfte den ved at stemme op af alle kræfter i det ene hjørne, så kan man godt se for sig, at pladen bare vipper ned i den anden side, og meget hurtigt bliver de første »løftere« træt af at holde den oppe helt alene.

Det må ikke ske igen!

Derfor er det helt afgørende, at alle tager

ved på én gang. Hvis nogen sætter sig ned, giver slip og siger, at de ikke tror på det, eller at det er forkert grebet an, bliver det svært for de andre at holde ved. For selvfølgelig flytter »pladen« sig ikke de første fjorten dage. Eller den første måned. Og så mister man motivationen, hvis der ikke er en god hold-ånd. At løfte skolen kræver en vedholdende indsats i mange år fremover (en god skole kræver altid en vedholdende indsats!), men samtidig er jeg overbevist om, at vi meget hurtigt vil kunne se resultater i form af gladere børn, lærere og forældre, hvis vi bliver enige om, at nu skal der altså ske noget - og tager fat.

Hvad bygger jeg den overbevisning på?

Jo, både på negative og positive eksempler. Mine mange samtaler med ledere og lærere over hele landet har givet mig indtryk af, at netop det fælles i skolen mangler rigtig mange steder. Der er mange, der synes, at de selv står og løfter og løfter, og de er dødtrætte af det, både fordi det ikke flytter sig, og fordi de ikke synes, de kan få øje på nogen andre, der løfter med. Lærerne synes ikke, forældrene løfter. Forældrene synes ikke, lærerne løfter. Nogle lærere synes ikke, deres kolleger løfter. Nogle synes ikke lederen løfter. Lederen synes, at nogle af lærerne ikke løfter nok. Og i kommunerne er der alt for få ansatte til, at de overhovedet kan løfte andet end de helt nødvendige, administrative opgaver. På den måde er det en ond cirkel. Men det positive eksempel findes også: Skolen i Kulusuk har vist det. En bygdeskole, der kan tilbyde eleverne undervisning helt op til afgangsprøverne, og som et år ligefrem opnåede de bedste eksamensresultater i landet og har kunnet sende alle deres elever videre på efterskole i Danmark. Det siger mig, at det godt kan lade sig gøre. Jeg har også set eksempler på virkelig høj kvalitet af undervisning og sikker klasseledelse rundt omkring. De lærere, der kan det, skal støttes, og andre lærere skal have mulighed for at lade sig inspirere af dem.

Nu kommer så det fælleskommunale projekt, der i hvert fald har en størrelse, der burde kunne skabe engagement og tro på, at det kan batte noget. Jeg har ikke kunnet finde detaljer om det, men ud fra omtalen på Qeqqata Kommunitas hjemmesider kan man se, at det blandt andet baserer sig på en satsning på iPads og de muligheder, de giver, og på »massiv kompetenceudvikling af lærerne« og udarbejdelse af nye undervisningsmaterialer. Det lyder lovende, men det kan ikke stå alene. Det er baseret på indsatser, der kommer oppefra, som lærerne skal gribe. Helt grundlæggende tror jeg på, at vi også skal tænke nedefra og op. At alle i og omkring folkeskolen skal tage udgangspunkt i, hvordan de selv kan skabe en forandring - ikke bare på langt sigt, men nu. Ikke som noget andet end det kommunale projekt, men tværtimod for at skabe et bæredygtigt fundament for det. Eller billedligt talt: Et løft af den grønlandske folkeskole vil fylde en masse vand på spanden - men så skal vi også have lukket hulleterne i bunden af den, hvis vandet skal blive der. Og hullerne, de findes både blandt lærerne, lederne, kommunerne og forældrene. Lad os tage dem fra en ende af.

Lærerne skal løftes

Evalueringerne viste, at der er en del lærere, der reelt ikke har tilstrækkelige faglige eller pædagogiske kompetencer til selvstændigt at planlægge og gennemføre et kvalificeret

undervisningsforløb eller udøve klasseledelse i en klasse, hvor mange af eleverne har svært ved at indgå i en almindelig undervisnings-situation. Det siger jeg ikke for at anklage nogen eller hængende dem ud. Jeg gør det kun, fordi jeg mener, at det er nødvendigt at tage højde for og arbejde målrettet med. Hvis de nye initiativer ikke har fokus på, at lærerne er en meget sammensat gruppe, og for eksempel tilbyder alle de samme kurser, får projektet aldrig flyvehøjde. Det er i den forbindelse afgørende vigtigt at være opmærksom på, at de dygtige lærere både kan være uddannede og ikke-uddannede grønlandske lærere, såvel som de kan være danskere eller andre nationaliteter, både med og uden læreruddannelse. På samme måde findes der svage lærere i alle fire grupper.

Hvis der er tale om lærere, der reelt ikke er motiveret for at undervise, skal de selvfølgelig ikke være lærere længere. Det har ingen glæde af. Men lærere, der gerne vil, og bare mangler de rigtige redskaber, skal uddannes og støttes, selvfølgelig for at eleverne kan få bedre undervisning, men også for at passe på dem. Det må være utrolig stressende at stå over for en urolig og ukoncentreret klasse, man reelt ikke er i stand til at undervise, og meget frustrerende ikke at kunne løfte eleverne fagligt. Det er ikke underligt, hvis det giver sygedage. Det kan ikke løses med et kursus eller en iPad.

Det er også en alvorlig barriere for udvikling, at lærergrupperne på de enkelte skoler ikke løfter i flok. Alt for meget energi og drivkraft går tabt på at ærgre sig over hinanden - eller over skolelederen. Derfor bør en del af den »massive kompetenceudvikling« gå til indsatser, der kan skabe et godt samarbejdsklima på hver enkelt skole. Det vil give et større afkast af den mere faglige kompetenceudvikling, fordi lærerne bliver bedre til at dele viden og inspirere og hjælpe hinanden, når begynder at trække i samme retning. Og det vil mindske fraværet og de mange aflyste timer.

Den enkelte time

Min tese er netop, at Skoleløftets kerne ligger i den enkelte time. Det er i den enkelte time, folkeskolen skal udvikles. Og det betyder i hver eneste time. En af de store udfordringer i dag er, at mange timer simpelthen ikke gennemføres - eller ikke gennemføres ordentligt. For mange timer bliver aflyst, for mange bliver dækket af en vikar, der ikke rigtig underviser, og i for mange timer får eleverne en undervisning, der knap nok kan kaldes sådan, for der ikke er en tydelig pædagogisk struktur i det, der foregår. Eleverne bliver ikke udfordret og får ikke oplevelsen af at flytte sig. Selvom de også har gode timer med andre lærere, betyder det, at deres forventninger til, hvad skolen kan give dem, bliver ødelagt. De oplever lærere, som ikke engagerer sig eller viser en tydelig retning. Hvorfor skal de så gøre hvad læreren siger? Hurtigt er en ond cirkel i gang, hvor eleverne bliver virkelig svære at undervise, også for de dygtige lærere. Og så bliver timerne dårligere. Og - forståeligt nok! - så mister mange lærere gejsten. Det giver flere sygedage eller halvhjertet undervisning uden forventninger til, at man kan nå nogen vegne, og eleverne får endnu mindre grund til at engagere sig.

Trivsel og læring

Det er meget almindeligt at tale om, at

KRONIK

Af Helene Brochmann,
cand. mag. i samfundsfag og ekimologi

trivsel er en forudsætning for læring. Det er klart, at elever, der decideret mistrives, har svært ved at lære noget. Men det er mindst lige så vigtigt at have fokus på, at læring er en forudsætning for trivsel! Elever, der ikke lærer noget, keder sig. Og så trives de ikke. Det er ikke synd for børn at udfordre dem. Det er synd for dem ikke at gøre det. Og det er det, der sker, når undervisningen bliver aflyst, eller der bliver sat en videofilm på. Eller når man bare lader dem regne i deres hæfter, fordi man ikke kan få ro til at gennemgå noget på tavlen. Eller når de ikke får opgaver, der lige netop er så tilpas komplicerede, at de må stå på tæer, billedligt talt, for at løse dem.

Apropos Kulusuk, så havde de i en år-række en lærer i sløjf og håndarbejde, som virkelig forlangte, at eleverne skulle gøre sig umage. Hvis hun syntes, at de havde sjusket med det, de arbejdede med, fik de besked på at smide det ud og begynde forfra. I starten blev børnene forståeligt nok vrede og frustrerede, men efterhånden opdagede de jo, at hun fik dem til at lave meget flottere og mere gennemarbejdede ting, end de nogensinde havde troet, de kunne. Den oplevelse vokser man af. Og den oplevelse skal alle børn have i alle fag!

Lærere skal udvikle lærere

For at kunne levere god undervisning skal lærerne selvfølgelig have den støtte og vejledning, de har brug for. Jeg kommer nedenfor ind på, hvad skolelederen og nyt undervisningsmateriale kan gøre. Men det handler også om faglig og pædagogisk udvikling. Og her mener jeg, at i stedet for at satse hele butikken på kompetenceudvikling i form af kurser, man rejser væk til (og som generelt er en dyr og ineffektiv måde at lære på), bør skolerne - med afsæt i det ovenfor omtalte nye og bedre samarbejdsklima - med det samme indføre gensidig kollegial supervision. Det går ud på, at lærerne, i grupper på to, skiftes til at overvære hinandens undervisning og give feedback på den. Det skal selvfølgelig rammesættes, så det bliver trygt og konstruktivt for de involverede. Men når det handler om pædagogik og klasseledelse, er det virkelig effektivt at få gode råd af en, der har set, hvordan man helt konkret arbejder i klasseværelset, i modsætning til, på egen hånd, at skulle omsætte teoretiske overvejelser fra et kursus til praksis.

I modsætning til nærmest alle andre faggrupper, arbejder lærere alene, og de kolleger, som de i det daglige (måske) drøfter deres praksis med, ved jo reelt ikke, hvordan de håndterer deres undervisning. Og hvor mange lærere tør dele det med kollegerne, hvis de ikke har styr på en klasse? I de fleste andre erhverv samarbejder man med andre inden for samme fag, eller man har (voksne) kunder, der hele tiden ser, hvordan man arbejder, og hvad der kommer

ISUMALIUTERSUUT
KRONIK

ud af det. Derfor får man også meget mere direkte og løbende feedback. Det er overskridende for en lærer at lade andre voksne komme ind og kigge med, men det må til, hvis man vil udvikle sig. I øvrigt er det også lærerens eneansvar for den enkelte time, der gør skolen så sårbar for fravær. Hvis en sygeplejerske eller pædagog er syg, må kollegerne løbe lidt hurtigere, og patienterne eller børnene mærker forhåbentlig ikke, at der mangler en. Hvis læreren ikke kommer, er der måske tyve børn, der bare ikke får deres undervisning i den time. Dermed får de den oplevelse, at skolen ikke er vigtig. Det har meget direkte, negative konsekvenser.

Retning og støtte

Skolelederne er ikke nævnt i de korte omtaler af Et løft af den grønlandske folkeskole, men deres rolle er også central. Når lærerne skal løftes, er det skolelederen, der skal sætte rammerne for det, både for skolen som sådan og for den enkelte lærer. For at kunne det, er det helt afgørende, at skolelederen praktiserer pædagogisk ledelse. Det indebærer med jævne mellemrum - gerne en gang om året, for eksempel op til Mus - at overvære alle læreres undervisning og give feedback på den. Ikke som kontrol, men for overhovedet at kunne vide, hvordan den enkelte lærer arbejder. Uden det kan lederen ikke meningsfyldt tage ansvaret for den undervisning, skolen leverer, eller for den kompetenceudvikling, læreren har brug for.

Derudover skal lederen tage på sig at skabe en engageret kultur, hvor lærere og elever føler sig som en del af et forpligtende fællesskab, hvor alle bliver set og har en vigtig rolle at spille. Den gode leder sætter standarden ved at have tydelige forventninger til sine medarbejdere og sine elever. Og siden det nu er et løft, vi skal have i gang, skal lederen også have højere forventninger end hidtil. Det gælder både fremmøde, engagement og fagligt niveau. Lederen skal formulere forventningerne, og følge op med det samme, hvis de ikke bliver indfriet. Men lederen skal ikke bare kommandere sin flok. Præcis som i pædagogikken, hvor man taler om at gå både foran, ved siden af og bag ved barnet, skal lederen både vise retning for, arbejde sammen med og støtte sine lærere. I øvrigt tror jeg meget på sådan nogle helt konkrete ritualer, som når en skoleleder for eksempel står i døren og giver alle, børn og voksne, hånden hver morgen. Eller daglig morgensang, hvor lederen siger godmorgen til alle, og hvor eleverne også optræder med små indslag, skiftes til at vælge sange eller den slags. Hvis man ser hinanden og vil hinanden, får alle lyst til at deltage og yde deres bedste.

Pædagogisk støtte til lederne

Lederne har en stor opgave, og den skal de også støttes i. Evalueringen af folkeskolen viste, at kommunerne slet ikke løftede deres pædagogiske ansvar for skolen. Det handlede blandt andet om, at især ikke-Sermersooq-kommunerne var meget underbemandede. De ansatte, der var, havde nok at gøre med de rent administrative opgaver. Det betød, at skolerne manglede nogen til at sætte retningen, og især at skolelederne manglede nogen at støtte sig til. Nu er kommunerne tydeligvis kommet ind i kampen med den nye satsning. Men hvis der ikke allerede er tænkt i de baner, vil jeg mene, at de fem kommuner så hurtigt som overhovedet muligt skal ansætte hver sin pædagogisk konsulent, som udelukkende skal fungere som sparringsperson og støtte for kommunens skoleledere. Konsulenten skal opholde sig på hver skole i kommunen minimum en uge om året for at lære den

af Leif Josefson

godt at kende, og komme på kortere besøg flere gange om året, deltage i lærermøder, bestyrelsesmøder og så videre. Med 200 millioner på budgettet, burde der være råd til det. Det er virkelig vigtigt, for skolelederne er helt centrale i Skoleløftet, og de skal ikke sidde alene med det på hver sin skole, men have retning, sparring og opbakning oppefra.

En ny slags undervisningsmateriale

Jeg nævnte i starten lærernes meget forskellige forudsætninger. Kompetenceudvikling og kollegial supervision er også nævnt. Men det vil ikke være nok til at løfte alle tilstrækkeligt hurtigt, nok til at forandringerne bliver mærkbare og de gode cirkler kan komme i gang.

Derfor skal vi have fat i de pædagogiske konsulenter i selvstyret. Deres primære opgave i de kommende år skal være - gerne i samarbejde med Ilinniartissuaq - at udarbejde undervisningsmateriale med meget detaljerede undervisningsvejledninger, planlagt time for time, til alle fag på alle klassetrin. Det skal ikke være fine bøger, men bare pdf'er, der kan hentes fra en hjemmeside, efterhånden som de bliver færdige - og her kan de nye iPads jo være meget nyttige.

Videoer til lærerne kunne også være fantastisk. Klip med gode undervisningssituationer, man kan lære af.

Det vigtige er at få produceret nogle detaljeret tilrettelagte og beskrevne forløb, som den usikre eller ufaglærte lærer kan bruge, og som ikke kun rummer tekst og opgaver, men også anvisninger på konkret gruppearbejde, spørgsmål til eleverne, der stimulerer refleksion og selvstændig tænkning, opmærksomhedspunkter til undervisningsdifferentiering, ideer til inddragelse af praktisk arbejde og så videre. Nogle lærere og konsulenter vil helt sikkert opfatte dette som alt for meget »færdigret« og dermed en krænkelse af lærernes faglige stolthed, dømmekraft og metodefrihed. Men det skal også kun være et tilbud.

Selvfølgelig kan og vil mange lærere hellere tilrettelægge deres undervisning selv, og så skal de også gøre det. Men i erkendelse af, at en del lærere ikke kan dette, må vi, i stedet for at opstille utopiske scenarier for, hvordan de kan uddannes på langt sigt, støtte dem i at løse deres opgave bedst muligt nu og her. En uges kursus gør i denne forbindelse ikke nogen afgørende forskel, for det er meget svært at omsætte teoretisk viden til praksis, hvis man ikke er fagligt velfunderet i forvejen. Og man kan ikke nå at lave ret mange praktiske øvelser på en uge. Derfor skal vi have sådanne »undervisningspakker«, der sikrer et minimum af faglighed og pædagogik. I hver time.

Forældrene igen

Det er sagt hundrede gange før, at forældrene skal støtte op om deres børns skolegang, og det skal også nævnes her. For det er selvfølgelig en del af det samlede billede, og både rigtigt og vigtigt, at forældrene sørger for, at børnene kommer i seng i ordentlig tid, at de får morgenmad og har tasken pakket med de rigtige ting. Hvilken forskel skal Skoleløftet så gøre? Jo, løftet til forældrene er, vi både fortæller og viser dem, at der sker noget nyt. De skal kunne høre det på børnene, når de kommer hjem og fortæller om det, de har oplevet i skolen. Og de skal selv kunne opleve, at forældremøderne er

blevet meget mere interessante og indholdsrige med reelle diskussioner om klassens trivsel og udfordringer. Måske kunne en forældremødepakke med vejledning til, hvordan man griber det bedst an, også være en god idé? Forældremøderne skal blive så gode, at man virkelig går glip af noget ved ikke at deltage! Så kan vi også forvente det løfte fra forældrene, at de bakker op om skolen, så godt de overhovedet kan.

Oppefra og ned, nedefra og op

Et løft af den grønlandske folkeskole er formuleret som nogle store, tematiske initiativer, der givetvis er velovervejede og velbegrundede. Det afgørende bliver nu, at det ikke bliver den knage, man hænger alle sine forhåbninger på, mens man sidder ude på skolerne og venter på at der sker noget: at der kommer iPads, kurser osv. Vi skal væk fra den tankegang, som jeg er stødt på rigtig mange gange, at skolen først kan blive bedre, når det ene og det andet - som altid er noget nogle andre skal gøre - er på plads. Derfor skal lærerne og lederen på hver skole sammen formulere deres version af Skoleløftet - og love hinanden at løfte med. Skoleløftet skal ske på hver skole, i hver klasse og i hver time, det starter i det små, og det starter efter sommerferien!

Helene Brochmann er cand.mag. i samfundsfag og eskimologi. Hun stod i 2014-16 for de store evalueringer af folkeskolen og læreruddannelsen, som Danmarks Evalueringsinstitut gennemførte. Hun har selv været timelærer i Akunnaaq i 1988-89, hvor hun underviste to af skolens tre klasser i dansk, engelsk, matematik og formning - med grønlandsk som undervisningssprog.

NAALAKKERSUISUT
GOVERNMENT OF GREENLAND

APUTAAJAASARNERNUT
SULIARINNITTUSSARSIUSSINEQ

Aputaajaasarnernut isumaqatigiissutissaq 1. november 2018 – 31. maj 2021 Namminersorlutik Oqartussanit/Allattoqarfinnik Kiffartuusi-nermullu Immikkoortoqarfinnit suliarinittussarsiuunneqarpoq.

Isumaqatigiissutini piumasaqaat tunngavigineqartussaq tassaassaaq »akit pitsaanerpaat«.

Suliariumannittussarsiuussineq tassaavoq »tamanut ammasumik suliariumannittussarsiuussineq« Namminersorlutik Oqartussat qitiusumik allaffeqarfianni taassumalu ataani suliffeqarfinnut pisinlarnermut sullinneqamissamullu tunngatillugu kaajallaasitaq 24. september 2010-meersoq mailillugu.

Neqerooruteqartitsineq pillugu nalunaarut tamakkarlugu uani atuarneqarsinnaavoq:
www.businessingreenland.gl/kl-GL/Udbud/Aktuelle-udbud

Neqerooruteqarnermut atortussat uunga e-mailikkut piumaneqarsinnaapput:
Therese Lind Benhardt: THLB@nanoq.gl

UDBUD AF SNERYDNING

Grønlands Selvstyre v/Kontoret for Bygning og Service udbyder aftale om snerydning 1. november 2018 – 31. maj 2021.

Aftalen vil blive tildelt i henhold til kriteriet »laveste pris«.

Udbudsformen er offentligt udbud i henhold til Cirkulære af 24. september 2010 om indkøb af varer og tjenesteydelser i Selvstyrets centraladministration og underliggende institutioner.

Hele udbudsbekendtgørelsen kan læses her:
www.businessingreenland.gl/da/Udbud/Aktuelle-udbud

Udbudsmaterialet kan rekvireres pr. e-mail hos:
Therese Lind Benhardt: THLB@nanoq.gl

ISUMALIUTERSUUT KRONIK

ATUARFIMMIK SIUARSAANEQ iluatsittariaqartoq

Kikkut tamarmik akisussaaqataassapput

Nuntaarsiaasq nuannerluinnarpoq, tassa kommunit tallimat – aningaasaateqarfim-mik tunuliaqutaqarlutik 200 millioner koruunillu sinnerlugit atugassarlutik – ataatsimoorlutik suliniussuaq. Kalaallit Nu-naanni meeqqat atuarfiata siuarsarnissaa, ingerlannialermassuk. Meeqqat atuarfiata siuarsarnissaa pisariaqarlunnaarpoq, taama-tullu annertutigisumik iliuuseqarniarneq iluatsissinnaasariaqarpoq. Tulliuttumi isu-maliutersuutunik ilanngussilaassaanga, isu-maqarama suliniut iluatsissappat tamakkua ilanngullugit isumaliutigineqartariaqartut. Tunngaviummik pineqarpoq atuarfeqarfim-mut attuumassutillit tamarmik maanna inissisimaffimminni pitsaernerusumik iliuuseqassagunin inuttut akisussaafeqarta-riaqarmata. Taamaasiorinnaanngippatalu toqqaannartumik tapersorneqassapput.

Siultermik suliniutitip qulequtaa isuma-siulaassavara taarsullugulu ATUARFIMMIK SIUARSAANEQ sammillugu. Oqaseq taanna qallunaatut soqutiginarlutik marlunnik isu-maqarpoq: Isumaqarpoq atuarfik siuarsassa-gipput, aammattaarli isumaqarsinnaavoq atuarfimmu neriorsueqatigiltoqartoq. Taannarpiarlutik tikinniarpara: Kikkut tamar-mik meeqqat atuarfiannut attuumassutillit imminnut neriorsueqatigiltoqartoq sapinngi-sartik tamaat atuarfik pitsaernerulersinniar-lugu – massakkut.

Pingaarteqaqigami suliniutitip nutaap ilu-atsinnissaa. Siusinnerusukkummi pitsaasu-nik misillisoqartarsimagaluarpoq iluamik angusaqarfimmut isumaliutit. Isumaqar-punga kingulleq – Atuarfissialak/Den god skole – anguniagaqarfiuvallaarsimammat kivi-nissaa ajornakusoorsimalluni. Isumaliutit pitsaasuusimasut, piviusumillit allanngu-nermik pilersitsisoqarsimanngitsut atuarfiit pisortaani ataasiakkaani, ilinniartitsisuni ataasiakkaani, klasseværelseni ataasiak-kaani, qanoq pisoqarnissaanut tamakkua pisariaqarsimammata. Imaanngitsut sa-pernavissimammat; Tamanna ingerlanni-arneqalermt atugassarsianit tapersorne-qarneranillu annertunerujussuarmik iliuuseqartoqartariaqarsimagaluarpoq. Tamanna aamma aporfissaqarsimavoq, Ilaanneeriarluni »pitsaernerpaq ajunngitsup akerarisarpa», imatut paasillugu aaqquissut pitsaernerpaq anguniarlugu imminut ima artukkertigisoqarsinnaavoq sumilluunniit nikieriarloqarani. Aqutiginigarsinnaassu-nik tikkuuassanga taama angusaqarfiuti-gininnigitsunik, akerlianilli isumaqarfigi-sannik ineriartornermik pitsaasumik aallartitsissutaasinnaasunik.

201415-imi Danmarks Evalueringsinsti-tuttip meeqqat atuarfiannik nalilersuinersu-ani suliniutimut pisortatut nunami tamar-mik illoqarfinni nunaqarfinnilu atuarfiit 12-t pulaarpakka. Minnerunngitsumillu atuarti-tsinerit malinnaaffigalugit – atuatigilinni tamani ilinniartitsisut kalaallit qallunaallu atuartitsinerat. Taamatuttaaq ilinniartit-sisunngorniarfik nalilersoratsigu aamma pulaarpara. Nalilersuinerik nalunaarusiani ajornartorsiutit takusimasavut atuarnear-sinnaapput. Allaatisamisani uani – inuinnartut allatanni Evalueringsinstituttimi atorfeqa-runnaarsimagama – nalunaarusiani tikkuar-tukkavut nangeqqissanngilakka, taarsiullu-gili piviusunik siunnersuusiussallunga.

Tunngaviummik tunngavissaq

Uannut aalajangiisuvoq kikkut tamarmik peqataanissaat, maannalu sumiiffimminnit kivitseqataallutik. Takorlooraanni atuarfiup ajornartorsiutit tassaasooq saattukujooq angisooq atuarfiup qulaanit matuatut inissi-

simasoq, ilaasalu teqeqquata ilaanit sapinn-gisartik tamaat kivinriaraat, taamaallaalli saattukujooq taanna illuanut veriaannartil-lugu, sukkasoorujussuarmillu »kivitsiniar-ti» siulliit kisimiillutik kivitsiniarnerminni qasusoortut.

Tamanna peqqissanngilaq!

Taamaattumik aalajangiisuullunnaarpoq kikkut tamarmik ataatsikkut kivitsiniarnis-saat. Ilaat inginnarunin iperaallutillu oqarlutillu taanna upperinagu imaluunniit kukkusumik iliorlutik, allanut kivitsiniar-nissaa ajornakusoosissaaq. Tassami soo-runami »saattukujooq» ulluni siullerni 14-ini nikinnavianngilaq. Imaluunniit qaammammi siullermi. Taavalu piumassu-seqarnq peerutissaaq, holditut pitsaasumik anrsaaqanngippat. Atuarfiup kivinriarsaanut pisariaqarpoq siunissamut ukiopassuarni ataavartumik iliuuseqarnissaaq (atuarfiit-sialammut pisariaqarpoq tamatigut ataa-vartumik iliuuseqarnissaaq!), tamannali peqatigalugu qularutiginngilara sukkasoo-rujussuarmik angusanik takusaqassasugut, meeqqat, ilinniartitsisut angajoqqaallu nuannaartut, sumaqatigiissutigutsigu maanna qanoq pisoqartariaqarpoq – iliuuse-qarlutalu.

Tamanna sunik tunngavissaqartippara?

Aap, assersuutissanik pitsaasumik pitsaan-ngitsunillu. Nunami tamarmi atuarfiit pisortaannik ilinniartitsisunillu oqaloqati-ginninnerpassuanni maluginiarsimavara atuarfimmik ataatsimuussuseq tamannar-piaq sumiiffippassuarni amigataasooq. Amerlasuut isumaqarput namminneq kivitsiniartuarlutik tamannalu qatsutivil-lugu, pissutigalugu nikisitsineq ajoramik aammalu alanik kivitsiniataasunik takusinnaannginnamik. Ilinniartitsisut isu-maqarput angajoqqaat kivitsiniannngitsut. Angajoqqaat isumaqarput ilinniartitsisut kivitsiniannngitsut. Ilinniartitsisut ilaat isumaqarput ilinniartitsisooqatit kivitsini-annngitsut. Ilaat isumaqarput pisorta-q kivitsiniannngitsut. Pisorta-q isumaqarpoq ilinniartitsisut ilaat naammattumik kivit-siniannngitsut. Kommuninilu sulisut ima ikitsigaat pisariaqavissuinnat, allaffissor-nermik suliasat, kisiisa kivissinnaallugit. Taamaasilluni ajortoq qaangeruminaatsoq atugaavoq. Aammattaarli pitsaasunik as-sersuutissaaqarpoq: Kulusummi atuarfiup tamanna takutissimavaa. Nunaqarfiup atuarfiata atuarni soraarummeernissaat angullugu atuarnermik neqeroorfigai, ukiul-lu ilaanni nunami soraarummeersitsinermi angusarissarnerpaasimalluni atuarnilu tamaasa Danmarkimut efterskoleriartissin-naallugit. Tassuunakkut takusinnaavara angusaqartoqarsinnaasooq. Aamma sumi ta-maani atuartitsinermik pitsaallunnaarumik klassimillu qularnaatsumik aqutsinermik takusimavunga. Ilinniartitsisut tamakkua tapersorneqassapput, ilinniartitsisullu allat tamakkua isumassarsiorfigisinnaassa-vaat.

Maannalu kommunit ataatsimut suli-niuteqarnialerput, taannalu ima angitigaq tunniusimatitsisinnaassalluni upperinnit-sillunilu iluatsissinnaasooq. Taanna pillugu immikkoortunik takusinnaasimanngilanga, Qeqqatali Kommuniata nittartagaani oqalut-tuarineqarnerani takuneqarsinnaavoq tamanna ilaatigut tunngaveqartoq iPadinik tamakkualu periarfissuissutaannik, aamma-lu »ilinniartitsisut annertuumik piginnaan-ngorsarnerisigut», aammalu atuartitsissu-tinik nutaanik sananikkut. Tamanna isumalluarnartoqarpoq, kisimiissanngilarli. Suliniutinik qulaaneersunik ilinniartitsisut tigusassaanik tunngaveqarpoq. Tunnga-

viullunnaartumik isumaqarpunga aamma ataaniit qummut eqqarsassasugut. Meeqqat atuarfiannut attuumassutillit tamarmik aallaavigissagaat qanoq isillutik nammin-neq allannguisinnaanerlutik – piffissamut ungasissumuinnanngitsut, massakkulli. Kommunit suliniutaannaattuunngitsut, akerlianilli tunngavimmik atasinnaasumik pilersitsinissamut. Imaluunniit allatut oqaatigalugu: Nunatsinni meeqqat atuar-fiata kivinneqarnissaa imaqartorujussuusaq – aammattaarli putui matoorassavagut imarisai annaaneqassanngippata. Putuillu pigineqarput ilinniartitsisuni, pisortani, kommunini angajoqqaanilu. Sinnersaraal-lugit sammilaariartigik.

Ilinniartitsisut kivinneqassapput

Nalilersuinerit takutippaat ilinniartitsisor-paaloqartoq iluamik suliatigut perorsaa-nikkulluunniit naammattumik pigi-naasaqanngitsunik, namminersorlutik atuartitsinerup pilersaarusiornissaanut ingerlannissaanullu, imaluunniit klassi-mik, atuartut amerlasuut atuartitsinermik nalinginnaasumik malinnaanissaminnut ajornakusoortitsisumi, aqutsinissaminnut. Taamatut oqanngilanga tamakkua unner-luunniarlugit uparuartoriarlutigilluunniit. Taaginnarpakka pissutigalugu isumaqarama tamassuma isummerfiginissaa anguniaga-limmillu iliuuseqarfiginissaa pisariaqartoq. Suliniutini nutaani ilinniartitsisut ataqatigi-issorujussuunissaat samminiarneqanngip-pat, assersuutigalugu tamaasa pikkoris-sarnermik assigiissunik neqeroorfigisarlugit, suliniut iluatsingisaannassaaq. Tamatu-munnga atatillugu aalajangiisuusumik pingaarteqarpoq isiginiassallugu ilinniartitsisut pikkorissut tassaasinnaammata kalaallit ilinniartitsisut ilinniarsimasut ilinniarsimanngitsullu, taamatuttaarli aamma qallunaajusinnaammata allamiu-sinnaallutilluunniit, ilinniartitsisutut ilinniagaqarsimasut ilinniarsimanngitsullu. Taamatuttaaq taakkunani sisamani tamani ilinniartitsisigarpooq sanngitsunik.

Ilinniartitsisigarpooq atuartitsinissamin-nut kajumissuseqavinnngitsunik, tamakkua soorunami atuartitsiunnaassapput. Tamak-kua iluagutiginneqanngillat. Ilinniartitsisulli piumassusillit, atortussaminillit eqqortunik amigateqaannartut, ilinniagaqartinneqas-sapput tapersorneqarlutillu, soorunami atuartut pitsaernerusumik atuartinneqarta-lerniassammata, aammattaarli ilinniartitsisut tamakkua piginnarluarlugit. Puullaaginartorujussuusaq klassimi eqqissiviitsumi atuartitsinialuni, iluamik atuartinneqarsinnaanngitsunik, pakatsinas-saqaarlul atuartut atagarsornikkut qafat-sissinnaanngikkaanni. Tupinnanngilaq napparsimasooqartarpat. Tamanna pikkoris-sarnermik iPadimilluunniit aaqinneqarsin-naanngilaq.

Aamma ineriartornissamut erloqinartu-mik aporfissaavoq atuarfinni ataasiakkaani ilinniartitsisooqatigut ataatsimoorlutik ki-vitsineq ajormata. Imminnut – imaluunniit atuarfiup pisortaani – uggorinninnikkut nukissat siuarsaatissallu annertuvallaat katanneqartarput. Taamaattumik »pigi-naasunik annertuumik ineriartortitsinerup ilaa atorneqartariaqarpoq atuarfinni ataasi-akkaani suleqatiginnermut silaannarmik pitsaasumik pilersitsinissamut. Tamanna piginnaasatigut ineriartortitsinikkut anner-tunerusumik pissarsiffiussaaq, tassa ilinniartitsisut ataatsimoorlutik noqitsilerunik ili-simasanik pitsaernerusumik avitsalissapput imminnullu isumassarsisillutillu ikiorlutik.

ISUMALIUTERSUUT

Al.: Helene Brochmann,
inuiaqatigiilerinermi eskimologiimilu
cand.mag.

Taamaasilluni atuannngitsortarnerit akun-nerillu atuarfissat taamaatiinnarneqartar-torpasuit ikilisinneqassapput.

Akunnerit atuartitsiffiusut ataasiakkaat

Tunngaviniagara tassarpiaavoq Atuarfiup siuarsarnerani qitusoq tassaasooq akunnerit atuartitsiviit ataasiakkaat. Akunnerni atuartitsiffiusuni ataasiakkaani meeqqat atuarfiat ineriartortinneqassaaq. Tassa imaappoo, akunnerni atuartitsiffiusuni tamavinni. Ullumikkut unammilligassarsuit ilagaat akunnerit atuartitsiffiusut amerlasuut ingerlanneqarneq ajormata – imaluunniit iluamik ingerlanneqarneq ajormata. Akun-nerit amerlavallaat taamaatiinnarneqartar-put, amerlavallaat taartaasunik iluamik atuartitsineq ajortumik ingerlanneqartar-put, akunnernilu amerlavallaani atuartut atuartitsinermik taaneqarpiarsinnaanngit-sumik atuartinneqartarput, tassami qanoq pisoqarnissaanik ersarissumik perorsaanik-kut aaqquissuussisoqarneq ajormat. Atuartut unammilligassinneqanngillat nikieriarlutillu misigineq ajortut. Ilinniartitsisunit allanit atuartilluarneqartaralutik tamanna pis-sutigalugu atuarfimmik pissarsiasamissut ilimagisaat aserorneqartarput. Misigisarpaat atuartitsisut tunniusimanngitsut imaluun-niit ingerlaffissamik ersarissumik tikkuus-sinngitsut. Taavami sooq ilinniartitsisooq tusaaniassavaa? Sukkasuumik ajortoq qaangeruminaatsoq atulersarpoq, atuartut atuartinneqaruminaatsorujussuunngorlutik, aamma ilinniartitsisunit pikkorissunit. Taavalu akunnerit atuarfiusut ajorsartortar-put. Taavalu – paasiuminartumik! – ilinniartitsisut amerlasuut piumassuseeruttarput. Napparsimanerit amerlanerulersarput imaluunniit atuartitsineq pimooruppallaar-neqarunnaarluni angusaqarnissaaq naat-sorsuutigineqarunnaarmat, atuartullu tunniusimanissaminnut suli tunngavissa-kinnerulissapput.

Inuulluarneq ilinniarnarluni

Nalinginnaallunnaarpoq oqartoqartar-mat inuulluarneq ilinniagaqarnissamut tunngavissaasooq. Qularnanngilaq atuartut inuunerlutut ilikkaruminaatsitsisarmata. Taamatuttaarli pingaarteqartigaq sam-missallugu ilinniarnissamut inuulluarneq tunngavissaasooq! Atuartut ilinniagaqanngit-sut nuanniillioartarput. Taavalu inuulluar-neq ajortut. Meeqqanut uggoranngilaq unammillernissaat. Taamaasiunnginnissaaq uggorarpoq. Taamatullu pisoqartarpoq atuartitsineq taamaatiinnarneqaraangat imaluunniit videofilmimik ikkussiinnar-toqaraangat. Imaluunniit kisitsissutinik kisitsisiinnarlugit, allattarfissuakkoortitsi-nissamut eqqissiviilliorpallaqaqimmata. Imaluunniit naammattumik ajornassusilim-mik suliasinneqanngikkaangata unammil-ligassaanik.

ISUMALIUTERSUUT KRONIK

Kulusuk eqqarsaatigalugu ukiorpassu-arni sananermut assasornermullu ilinniartitsisoqarsimapput atuartitami ilungersornissaannik piumasaqartartumik. Isumaqaarumi suliatik peqqissaarussimanngikkaat igeqqusarpai aallaqqaataanillu aallarteqqusarlugit. Aallaqqaammut meeqqat paasinartumik kamallutillu pakatsisarput, paasiartulerpaallu nammineq ilimagisa-minnit kusanarnerujussuarnik suliarillua-gaernerujussuarnillu suliaqartittaleraatik. Taamatut misigisaqarneq allisitsisarpoq. Misigisarlu tamanna meeqqat tamarmik fagini tamani misigissavaat!

Ilinniartitsisut ilinniartitsisunik ineriartortitsissapput

Pitsaasumik atuartitsisinnaassagunik ilinniartitsisut soorunami atorfissaqartitaminnik tapersersorneqarlutillu najoqqutassiorneqassapput. Ataani tikissavara atuarmiup pisortaa atuartitsinermilu atorlut nutaat qanoq iliorsinnaanersut. Aammattaarli pineqarpoq suliatigut perorsaannikkullu ineriartortitsissaq. Tamatumani ilumaqarpunga ilinniartitsisut aallartillugit (nalinginnaasumik akisullunilu ilinniariaatsimik pitsaanngitsumik) pikkorissartillugit piginnaasaqarnermik ineriartortitsinermut suut tamaasa atorniarnagit, atuarmiut – siuliani taaneqartoq suleqatiginnerni silaannaq pitsaanerusoq aallaavigalugu – ingerlaannaq eqquttariaqarpaat suleqatigiittut tapersersoqatigiinneq. Tassa imatut, ilinniartitsisut marlukkkaarlutik sinnersaraallutik ilinniartitsisoqatimik atuartitsinerat malinnaavigisarlugu imminnut ikorfartoqatigiittarlutik. Soorunami tamanna sinaakkutassiorneqassaaq, attuumassuteqartunut toqqissisimanarluni angusaqarlunilu. Perorsaanerli klassimillu akisullunilu pineqartillugu pitsaalluinnartuuvog klassimi sulinermik ingerlatsisimnasumit siunnersorneqarnissaq, nammineq pikkorissarnermit paasisat atorlugit atuartitsinernerminngarnit.

Suleqatigiiaat allat tamangajammik taamaanneq ajortut ilinniartitsisut kisimiillutik sulisarput, ilinniartitsisoqataasalu, ulluinnarni (immaqa) suliaminnik oqaloqatigisartagaasa iluamik ilisimaneq ajorpaat atuartitsinertik qanoq ingerlattarneraat. Ilinniartitsisullu qassit ilinniartitsisoqaminnik avitserusussappat klassertik aqussinnaanngikkunillu? Inuussutissarsiutini allani amerlanerpaani sammisaqatigiif-finnik suleqatigiittoqartarpoq, imaluunniit pisisartoqartarput (inersimasunik), suliaminnik qanorlu inerneqarneranik malinnaajuannartunik. Taamaattumik toqqaannarnerujussuarnik atavartumillu ikorfartorteqartarput. Ilinniartitsisumut kil-lissamik qaangiinnerussaaq inersimasumik allamik malinnaavigineqarneq, tamannali pisariaqarpoq ineriartussagaanni. Aam-mami ilinniartitsisup akunnerit atuartitsi-fiit kisimiilluni akisussaaffigai, tamannalu pissutigalugu atuarmiut napparsimasoqarne-ranik sunnertiasuupput. Peqqissaasooq peror-saasorluunniit napparsimappat suleqatai ulapinnerusariaqarput, neriuartumillu napparsimasut meeqqalluunniit ataatsimik amigaateqartoq malugissanngilaat. Ilinniartitsisoq takkutinngippat immaqa meeqqat 20-t akunnermi tassani atuartinneqanngit-suussapput. Taamaasilluni misigisarput atuarme-q pingaaruteqanngitsooq. Tamanna toqqaannartorujussuarnik pitsaanngitsu-mik kinguneqartarpoq.

Ingerlaffik tapersilernerlu

Nunatsinni meeqqat atuarmiuta kivinneqar-nissaani atuarmiut pisortaat taaneqarsiman-ngillat, tamakkuli aamma qitiusumik inissisimapput. Ilinniartitsisut kivinneqas-sappata atuarmiup pisortaa sinaakkutassiu-

saaq, atuarmut ataatsimut isigalugu ilinniartitsisunillu ataasiakkaanut. Taamaa-siorsinnaassaguni aalajangiisuulluinnarpoq atuarmiup pisortaa perorsaattut aqutsinis-saa. Tassa imaappoq, akuttunngitsumik – soorlu ukiumut ataasiarluni – ilinniartitsisut tamaasa atuartitsinerat malinnaavigisarlugu tamannalu malillugu siunnersuisarluni. Nakkutilliiniarani, ilisimaniassagamiulli ilinniartitsisut ataasiakkaat qanoq suliner-sut. Taamaasiunngikkuni pisortaq atuarmiup atuartitsinernut, imaluunniit ilinniartit-sisup atorfissaqartitaanik piginnaasanik ineriartortitsinermut isumassallimik akisussaaffimmik tigusisinnaanngilaq.

Tamatuma saniatigut pisortaq kultu-rimik tunniusimasumik pilersitsissaaq, tassuuna ilinniartitsisut atuartullu misigi-simassallutik ataatsimooqatigiinnermi pisussaaffiusumi peqataallutik, kikkut tamarmik takuneqarlutillu pingaarutilim-mik inissisimaffianni. Pisortaq pikkorissooq pitsaassusillissaaq, sulisuminut atuarmi-ullu ersarissunik naatsorsuutigisarluni. Kivitsinerlu aallartissagatsigu pisortaq aamma manna tikillugornit qaffasinnerusu-nik naatsorsuutigisaaqassaaq. Tassa takkut-tarnikkut, tunniusimanikkut suliatigullu piginnaasakkut. Pisortap naatsorsuutigisat oqaasertalissavai, naammassineqanngip-patalu ingerlaannaq malitseqartissallugit. Pisortarli sulisuminik naalakkersuinnas-sanngilaq. Perorsaantortiaq, tassa pineqartarmat meeqqap siuani, saniani tunuanilu ingerlasooqassaaq, taava pisortaq ingerlaffimmut tikkuussissaaq, ilinniartit-sisuni suleqatigalugit tapersersorlugillu. Ilanngullugu aamma ileqqut piviusuul-luinnartut upperaakka, assersuutigalugu pisortap ullut tamaasa matumiilluni kik-kunnik tama nik, meeqqaanik inersimasu-nillu, assamminnittarnera. Ullaat tamaasa erinarsoqatigiittarneq, pisortap kikkut tamaasa kumoortarlugit, atuartullu annikit-sumik ilanngussisarlutik, erinarsugassaq assigisaaluunniit toqqartarlugit. Imminut ta-kusaraanni peqatigiikkusukkaannilu taava kikkut tamarmik peqataarusullissapput pitsaanerpaamillu iliuuseqarusullissallutik.

Pisortat perorsaannikkut tapersersorlugit

Pisortat annertuumik suliaasaqarput, ta-matumani aamma tapersersorneqassap-put. Meeqqat atuarmiannik nalilersuinerup takutissimavaa kommunit atuarminnut perorsaannikkut akisussaaffitsik kivissiman-ngikkaat. Ilaatigut pineqarpoq kommunit pingaartumik Sermersuup avataaniittut sulisussaaleqisorujussuut. Sulisut suliso-rineqartut allaffissornerinnavimmi sulias-at kisiisa angumerisinnaavaat. Tamatuma kingunerisaanik atuarmiut ingerlaffilerner-qarnissartik amigaatigaat, pingaartumillu atuarmiut pisortaat tapersersortissaminnik amigaateqarput. Maanna kommunit ersa-rissumik sorsuuteqarnialerput nutaamik suliniuteqarlutik. Isumaliutigineqareersi-manngippalli isumaqarpunga kommunit tallimat sapinngisamik sukanerpaamik tamarmik perorsaannikkut siunnersortimik atorfinitsissasut, taannalu kommunimi atuarmiut pisortaannut taamaallaat ikorfartituisut tapersersuisutullu atorneqas-saaq. Siunnersorti kommunimi atuarminni tamaniuttassaaq sivikinnerpaamik ukiumut sapaatip akunnera ataaseq atuarmiut iluamik ilikkarniarlugit, ukiumullu arlaleriarluni sivikitsumik tikeraartassallugit, ilinniartit-sisut ataatsimiinnerini, siulersuisut ataatsi-miinnerini il.il. peqataasarluni. 200 millio-ner koruuninik atugassaarluni tamanna akissaqartinneqassaaq. Tamanna pingaar-uteqartorujussuuvog, tassa atuarmiut pisortaat Atuarmiup siuarsarnerani qitiulluinnartumik inissisimammata, tamarmilu atuarminnini

kisimiissanngillat, ingerlaffeqassappulli, ikorfartorteqassallutik qulaanillu taperser-sorneqarlutik.

Atuartitsinermi atorlut nutaat

Aallaqqaataani oqaatigaara ilinniartitsisut assigiinngitsorujussuarnik tunngavissaqar-tut. Piginnaasanik ineriartortitsinissaaq sule-qatigiillu tapersersoqatigiinnissaaq aamma taaneqarput. Tamakkuali sukkasuumik naammassusillimik kivitsinissamut naam-massanngillat, allannguutit naammattumik maluginissaannut pitsaasumillu ingerlaler-nerup aallartinnissaaq.

Taamaattumik namminersorlutik oqartussani perorsaannikkut siunnersortit atussavagut. Taakkua ukiumut aggrsunil-suliassaasa – kissaatiginartumik ilinniartitsisuaq suleqatigalugu – pingaarnersarissavaat atuartitnermi atorlut suliarinninneq, peqqissaartorujussuarnik atuartitsinermut najoqqutassartallit, akunnermiit akunner-mut pilersaarusiornerallit, klassini tamani faginut tamanut. Atuakkat kusanartuus-sanngillat, pdf-t naammapput naammassi-neqaraangata nittartakkami aaneqarsinnaa-sut – tamatumani iPadit nutaat iluaqutaalluarsinnaapput. Ilinniartitsisunut videot aamma pitsaasorujussuunnaapput: Atuartitsilluarnernik ilinniartifigineqarsin-naasunik imallit.

Pingaaruteqarpoq atuartitseriaasissanik peqqissaartumik aaqqissuussaasunik al-laaserineqarsimasunillu sanasoqarnissaa, ilinniartitsisup nalornisup ilinniartitsisul-luunniit ilinniarsimannngitsup atorsinnaasa-anik, oqaasertalersuinnarneqanngitsunik suliaassartalersorneqaannanngitsunillu, aammattaarli gruppimi sulinermit ilitser-suutitalinnik, atuartunut apeqqutitalin-nik, isumaliortitsisunik nammineerlunilu eqqarsartitsisunik, atuartitsinernut assigi-inngitsitaarnissaaq takussutissartallinnik, suliaap ilanngunneqarnissaaq isumassar-sianik il.il. imallinnik. Qularnanngilaq ilin-niartitsisut siunnersortillu ilaasa tamakkua »naammasseriigaavallaartut« isigissagaat, taamaasillunilu ilinniartitsisut suliaminnik tulluusimaarnerannik, naliliisinnaassusian-nik periutsinullu kiffaanngissuseqarneran-nik innarliisutut. Tamakkuli neqeroorutaan-naassapput.

Soorunami ilinniartitsisut amerlasuut atuartitsinertik namminneq aaqqissuus-sinnaallugulu aaqqissuukkusussavaat, tamakkuali taamaasiussapput. Nassueruti-gigaanni ilinniartitsisut ilaasa tamanna saperaat piffissarluni ungasinnerusoq isigalu-gu qanoq ilinniartinneqarsinnaanerannik takorluugaannarnik saqqummiussinani, tamakkua massakkorpiaq suliaassaminnik pitsaanerpaamik naammassinninnissaa-nut tapersersorneqassapput. Tamatumunnga atatillugu sapaatip akunnera ataaseq pikkorissartinneqarneq aalajangiisuusu-mik assigiinngitsinaviannngilaq, tassami atuagarsornikkut paasisat piviusumik piviusunngortinniarnat ajornakusoortorujussuuvog, suliaassamut sungiussilluareer-simannngikkaanni. Sapaatillu akunnerani ataatsimi amerlajaanik sungiusarnissamut piffissaqanngilaq. Taamaattumik »atuar-titsinermi ineriikkannik« tamakkuninnga peqassaagut, taakkunatigut minnerpaamik suliamik ingerlatsinissaaq perorsaanerlu qulakkeerneqassammata.

Angajoqqat aammaarlugit

Untritilippassuariarluni oqaatigineqar-tarsimavog angajoqqat meeqqamik atuarnertapersersussagaat, tamannalu maani aamma oqaatigineqassaaq. Tassami soorunami ataatsimut isiginninnermut ilaavog, aammalu eqqortuullunilu pingaa-riteqarluni angajoqqat isumagissassagaat

meeqqat piffissaaq eqqorlugu innartarnis-saat, ullaakorsiorarnissaaq atuagaasivitsillu eqqortunik immertarnissaaq. Taava Atuarmi-up siuarsarnera sukkut assigiinngitsissava? Aap, angajoqqaanut neriorsuuteqassaaqut oqaluttuuttassagivut takutillugillu nutaa-mik pisoqartoq. Tamanna meeqqaminnit tusaasinnaassavaat, qitornaat atuarmi-mit angerlartutik misigisaminnik oqalut-tuaraangata. Namminnerlu misigissavaat angajoqqaanik ataatsimiittitsisarneq soquti-ginarnerujussuannngorsimasooq imaqaerneru-jussuannngorlunilu, klassimi inuulluarneq unammilligassallu oqallisigisarlugit. Immaqa aamma angajoqqaanik ataatsimii-titsinermut najoqqutassiorneq, tassa qanoq isilluni pitsaanerpaamik ingerlanneqarsin-naanersut, isumassarsiaatsialaasinnaavog? Angajoqqaanik ataatsimiittitsinerit ima pitsaatigillissapput peqataannngitsoornikkut pingaarutilinnik arajutsisaqartoqartassallu-ni! Taavalu angajoqqaanik naatsorsuutigisin-naalissavarpur neriorsoraatigut atuarmik sapinngisaminnik tapersersoraat.

Qulaanit ammut, ataaniit qummut

Nunatsinni meeqqat atuarmiuta kivinneqar-nera oqaatigineqarpoq annertuumik sammisaqarluni suliniutaasooq, qularnan-ngitsumik isumaliutigilluakkanik tunnga-vilersorluakkanillu. Maanna aalajangiisuus-saaq tamanna neriuutigisanut tamanut nivinnngaviuinnassanngitsooq, atuarmimi qanoq pisoqarnissaaq utaqqiitigaluni: iPadit atulernissaaq, pikkorissartitsinerit il.il. Eqqarsartariaaseq arlallissuariaqalunga takusarsimasara qimassavarpur, tassa atu-armik aatsaat pitsaanerulersinnaasooq suut pisariaqartut – tamatigut allat isumagissaa-attut taaneqartartut – inissinneqareerpata. Taamaattumik atuarminni tamani ilinniartit-sisut pisortallu Atuarmiup siuarsarneranik isiginninnertik oqaasertalissavaat – kivitse-qatigiinnissamillu imminnut neriorsorlutik. Atuarmiup siuarsarneqarnera atuarminni tamani, klassini tamani akunnerlu tamani ingerlanneqassaaq, annikitsumik aallartil-luni, aasakkullu atuannngiffeqareerpata aallartissalluni!

Helene Brochmann imaatigatigillerinermi eskimologiimillu cand.mag.-iuvoq. 2014-16-imut Danmarks Evalueringsinstitut sinnerlugu meeqqat atuarmiannik ilinniartitsisunngorniarfimmillu nalilersuineq annertooq ingerlappaa. Taama 1988-89-im Akummaami imelalereriusimavog, tassani atuarmimi klassinit pingasunit klassit marluk qallunaatut, tuluttut, matematikimik formningimillu atuartittarsimallugit – kalaallit oqaasi atuartitsissutigalugit.